

KYSEENALAISIA JULKAISUKANAVIA ARVIOITIIN UUELLEEN JULKAISUFOORUMISSA

EEVA SAVOLAINEN JA JANNE PÖLÖNEN

Kevään 2019 aikana Julkaisufoorumissa arvioitiin uudelleen 81 tasolla 1 ollutta julkaisukanavaa, jotka esiintyivät Cabellsin mustalla listalla ja DOAJ:sta poistettujen julkaisukanavien listalla. Julkaisukanavasta 72 laskettiin tasolle 0. Julkaisufoorumissa arvioiduista lehdistä noin 1 % esiintyi mainituilla mustilla listoilla, valtaosa tasolla 0. Vuosina 2011–17 julkaistuista vertaisarvioiduista artikkeleista 0,4 % oli julkaistu Cabellsin ja DOAJ:n epäilemissä lehdissä.

Tieteellisten seurain valtuuskunnassa toimiva Julkaisufoorumi (JUFO) pyrkii toimimaan apuvälineenä luotettavien julkaisukanavien tunnistamisessa. JUFO:n edellytyksistä tunnistaa kyseenalaisia julkaisukanavia on kuitenkin kannettu huolta (Vainio 2018). Koska sen asiantuntijaneelilla ei ole aina käytettävissään kaikkia tarvittavia tietoja julkaisukanavien toimintaperiaatteista, tasolle 1 on saatettu hyväksyä erehdyksessä myös epäilyttäviä julkaisukanavia (Pölonen ja Savolainen 2018).

Julkaisufoorumi ja mustat listat

Laadunarvioinnin tukena käytetään tietoa siitä, onko kanava hyväksytty DOAJ-, Scopus- tai WoS-tietokantaan tai Norjan ja Tanskan JUFOa vastaaviin luokituksiin, mutta nämä tietolähteet eivät kata kaikkia arvioitavia kanavia. Luotettavia julkaisukanavia listaavien tietolähteiden ohella JUFOssa on hyödynnetty suuntaa-antavina työkaluina myös mustia listoja epäilyttävistä julkaisukanavista.

Mustia listoja on kritisoitu esimerkiksi puutteellisesta kattavuudesta, kriteerien läpinäkyvyydestä, vanhentuneista tiedoista ja resurssien vuoksi heikkolaatuisten julkaisukanavien niputtamisesta tarkoituksellisesti petollisten toimijoiden kanssa samaan ryhmään (esim. Smith 2017; Olijhoek 2019). JUFOssa mustalle listalle kuulumisen ei ole kuitenkaan tarkoitus toimia yksiselitteisenä tuomiona, vaan arvion tekevät viime kädessä asiantuntijaneelit.

Vuonna 2015 asiantuntijaneelit kävivät lävitse 257 niin sanotulle Beallin listalle kuulunut

ta tasolla 1 ollutta julkaisukanavaa, joista noin 70 jäi edelleen tasolle 1. Vertailussa todettiin, että suomalaisten vuosina 2011–13 julkaisemista vertaisarvioiduista kirja- ja artikkelijulkaisuista 1 % oli julkaistu Beallin epäilemissä julkaisukanavissa (Julkaisufoorumi 2015). Beallin listaa käytettiin JUFO:n työkaluna vuoteen 2017 saakka, jolloin listan ylläpito lopetettiin. Vuosien 2017–18 aikana tehtiin yksittäisiä epäilyttäviin julkaisukanaviin liittyviä tarkistuksia.

Vuoden 2018 lopulla tehtiin vertailu, jossa JUFO:n listaa verrattiin Cabellsin Scholarly Analyticsin ylläpitämään Cabellsin mustaan listaan ja DOAJ:sta poistettujen julkaisukanavien listaan. Cabellsin mustan listan keskeinen ero Beallin listaan ovat lehtikohtaiset perustelut mustalle listalle päättymisen syistä. Listan ongelma on se, että lehtikohtaiset tiedot ovat maksumuurin takana: JUFOssa perustelut ovat siis vain panelistien nähtävissä. Arviointikriteerit ovat kuitenkin vapaasti saatavilla Cabellsin verkkosivuilla, ja DOAJ:sta poistettujen kanavien lista on kokonaisuudessaan vapaasti käytettävissä DOAJ:n verkkosivuilla.

Lähes kaikki epäilyttävät tasolle 0

Vuonna 2018 käytössä olleella Cabellsin listalla oli 10 078 julkaisusarjaa, joista 331 (3,3 %) esiintyy myös JUFOssa. DOAJ:n poistettujen listalla oli yhteensä 3 093 lehteä, joista 662 (21 %) esiintyy JUFOssa. Suurimmassa osassa tapauksia poiston syyinä oli muu peruste kuin toiminnan kyseenalaisuus (muutos avoimuudessa, julkaisutoiminnan loppu-

Esiintyy Cabell'sin listalla tai poistettu DOAJ:sta tasolla 1	81	0.3 %
Esiintyy Cabell'sin listalla tai poistettu DOAJ:sta tasolla 0	250	0.9 %
Ei esiinny Cabell'sin listalla eikä poistettu DOAJ:sta	27 116	98.8 %
Kaikki yhteensä	27 447	100 %

Taulukko 1. Julkaisufoorumin ja Cabellsin/DOAJ:sta poistettujen vertailu.

minen, lehti ei noudata DOAJ:n määrittelemiä parhaita käytäntöjä). Uudelleenarviointiin valittiin mukaan ne tapaukset, joiden poistoperusteissa mainittiin selkeä julkaisutoimintaan liittyvä rike (*suspected editorial misconduct by publisher, use of fake impact factor, no editorial board, inadequate peer review*). Näitä tapauksia oli JUFossa 20 kpl (0,7 %).

JUFossa on arvioitu yli 27 000 julkaisusarjaa, joista 1,2 % esiintyy Cabellsin mustalla listalla tai DOAJ:n poistettujen listalla epäilyttävinä julkaisutoiminnan rikkeistä (taulukko 1). JUFossa esiintyvistä Cabellsin tai DOAJ:n epäilemistä lehdistä 250 sijoitui tasoluokkaan 0 ja 81 tasoluokkaan 1. Voidaan siis todeta, että JUFOn asiantuntijapaneelit ovat onnistuneet tunnistamaan tasoluokkaan 1–3 erittäin hyvin luotettavia vertaisarvioituja julkaisukanavia. Tasoluokkaan 1 sijoittuvien 81:n Cabellsin ja DOAJ:n listaaman lehden uudelleenarviointi valmistui keväällä 2019, jolloin 72 lehteä laskettiin tasoluokkaan 0. Yhdessä tapauksessa kyseessä oli toimintansa lopettanut julkaisukanava, joten sitä ei uudelleenarvioitu. Muissa tapauksissa (8 lehteä) paneeli arvioi, etteivät esitetyt perusteet olleet riittävät tasoluokan laskemiseen. Esimerkiksi kahdessa tapauksessa paneeli löysi vertaisarvioinnista tiedot, jotka Cabellsin listan mukaan puuttuivat.

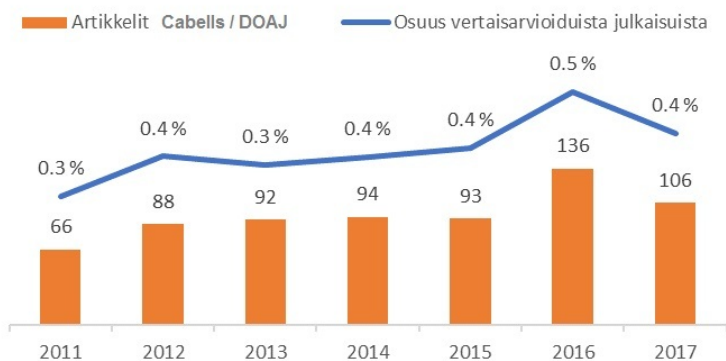
Vuosien 2011–17 julkaisutietoihin verrates-

sa todettiin, että yhteensä 675 vertaisarvioituna julkaisuna raportoitua artikkelia oli julkaistu Cabellsin tai DOAJ:n epäilemissä lehdissä, mikä tarkoittaa 0,4 % suomalaisten tuottamasta 183 852 vertaisarvioidusta julkaisusta. Artikkelimäärät ovat hivenen kasvaneet tarkastelujaksolla, kuten julkaisumäärät yleensäkin, mutta Cabellsin mustalla listalla olevissa tai DOAJ:sta poistetuissa lehdissä julkaiseminen on kokonaisuutena pysynyt marginaalisena ilmiönä (kuvio 1).

Epäilyttäviä julkaisukanavia seurannassa

Kyseenalaisten julkaisukanavien määrä vaikuttaa olevan nousussa: vuosina 2010–14 lukumäärä kasvoi Chenyu Shenin ja Bo-Christer Björkin vuonna 2015 julkaistun selvityksen mukaan parista tuhannesta noin kahdeksaantuhanteen, ja vuonna 2019 Cabellsin mustalla listalla on jo yli 11 000 julkaisukanavaa. Vaikka mustien listojen käytössä on syytä noudattaa varovaisuutta, ne voivat kuitenkin toimia apuvälineenä arveluttavien julkaisukanavien tunnistamisessa. Säännölliset tarkistukset ovat jatkossakin tarpeen, jotta JUFOn voi toimia tietolähteenä luotettavien julkaisukanavien tunnistamisessa.

Uusien JUFOn lisättävien kanavien esiintymistä Cabellsin mustalla listalla ja DOAJ:n poistettujen listalla on ryhdytty seuraamaan järjestel-

Kuvio 1. Suomalaisten yliopistojen julkaisut Cabellsin listalla tai DOAJ:sta poistetuissa lehdissä vuosina 2011–17.

mällisesti. Lisäksi tehdään yhteistyötä Norjan ja Tanskan JUFOn vastaavia luokituksia ylläpitävien toimijoiden kanssa. Tämän yhteistyön tuloksena uudelleenarvioitavaksi päätyivät esimerkiksi *Onco*target-lehti ja kirjakustantaja MDPI. Kummassakin tapauksessa arvioijien mielipiteet jakautuivat, mutta tasoluokkaa päädyttiin kuitenkin laskemaan esille tulleiden väärinkäytösten vuoksi. MDPI:n luokittelu kirjakustantajana tasoluokkaan 0 ei kuitenkaan vaikuta yksittäisten MDPI:n julkaisemisen lehtien tasoluokkiin. Osa kustantajan lehdistä toimii asiallisesti ja on hyväksytty tasoluokkaan 1.

Kyseenalaisten ja luotettavien julkaisukanavien tunnistamiseen liittyviä työkaluja on syytä kehittää edelleen. Neuvoja julkaisukanavien tunnistamiseen ja kyseenalaisten välttämiseen löytyy muun muassa Vastuullinen tiede -sivustolta. Tiedeyhteisön apu on arveluttavien julkaisukanavien tunnistamisessa edelleen tarpeen. Julkaisukanavien tasoihin voi esittää perusteltuja muutosehdotuksia JUFOn portaalissa ja sähköpostitse tulevia aggressiivisia markkinointiviestejä voi välittää JUFOn osoitteeseen saalistajat(at)julkaisufoorumi.fi. Tähän mennessä mainittuun osoitteeseen ilmoitetuista julkaisukanavista yksikään ei toistaiseksi ole kuulunut JUFOn listoille.

Kirjallisuus

Julkaisufoorumi (2015). Epäilyttävät open access -lehdet arvioitiin uudelleen Julkaisufoorumissa. Julkaisufoorumin tiedote 6.5.2015 <http://www.julkaisufoorumi.fi/fi/arkisto/tiedotteet/ep%C3%A4ilytt%C3%A4v%C3%A4t-open-access-lehdet-arvioitiin-uudelleen-julkaisufoorumissa>

Olijhoek, Tom (2019). Quality of DOAJ listed journals. DOAJ:n blogi, 25.2.2019. <https://blog.doaj.org/2019/02/25/quality-of-doaj-listed-journals/>

Pölonen, Janne ja Savolainen, Eeva (2018). Julkaisufoorumi välittää tietoa luotettavista tieteellisistä julkaisukanavista. *Tieteessä tapahtuu* Vol 36 Nro 4 (2018). <https://journal.fi/tt/article/view/71100>

Shen, Cenyu ja Björk, Bo-Christer (2015). 'Predatory' open access: a longitudinal study of article volumes and market characteristics. *BMC Medicine* (2015) 13:230. <http://doi.org/10.1186/s12916-015-0469-2>

Smith, Kevin (2017). Examining publishing practices: moving beyond the idea of predatory open access. *Insights* 30 (3):4-10. DOI: <http://doi.org/10.1629/uksg.388>

Vainio, Annukka (2018). Julkaisufoorumi ja epäilyttävät lehdet. *Tieteessä tapahtuu* Vol 36 Nro 4 (2018). <https://journal.fi/tt/article/view/71099>

Savolainen on Julkaisufoorumin suunnittelija ja Pölonen sen suunnittelupäällikkö.

Vanhan kirjallisuuden päivät

Sastamalassa 28.-29.6.2019

www.vanhankirjallisuudenpaivat.com